

Pap András László¹

Minden (roma) élet számít: populizmus a koronavírus árnyékában²

A 2021-es esztendőt Németh Zsolt jubileuma mellett sajnálatos módon a koronavírus is meghatározza. Tekintettel arra, hogy az ünnepelt szakmai és tudományos munkássága e területre is termékenyítően hatott, az írás a rendészet és a roma-politikák, valamint a romaellenes diskurzus és a vírus összefüggéseit vizsgálja.

Magyarország közterein 2020–2021-ben rendre találkozunk „Minden élet számít” feliratú, a kormány (vagy a nagyobb kormánypárt) által kihelyezett plakátokkal.³ Nem feltételezve vagy állítva bármilyen sandaságot, az áthallás meglepő és valamelyest ironikus is, ugyanis a nemzetközi szakirodalom és a politikai sajtó az amerikai *Black Lives Matter* mozgalom („a fekete életek számításnak”, röviden BLM) előretörését és a kapcsolódó, *Blue Lives Matter*, *All Lives Matter* címkével ellátott mobilizációs hívószavak mögött álló kezdeményezéseket, amelyek Európában kiegészülnek a *Roma Lives Matter* szlogennel, egyértelmű összefüggésbe hozzák azzal, hogy a vírus és a járványügyi intézkedések felerősítik a meglévő, faji-etnikai alapon konceptualizált társadalmi egyenlőtlenségeket – például a büntető igazságszolgáltatási rendszerben, ezen belül kiemelten a rendészet terén.⁴

Amíg Amerikában a járványügyi intézkedésekkel összefüggésben nem volt kimutatható a rendészeti túlműködés a faji-etnikai kisebbségek vonatkozásában, Európában a járvány első hullámában a politikai diskurzus és a rendészeti túlkapások tekintetében is jól dokumentált a romaellenesség. Ennek összefüggésében tárgyalom röviden a hazai „multikulturális közösségek rendészeti

¹ Egyetemi tanár, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék; ELTE Gazdálkodástudományi Intézet; tudományos tanácsadó, ELKH Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete. Kapcsolat: pap.andras.laszlo@uni-nke.hu.

² A kutatás az NKFIH FK 134962. sz. projekt keretében folyt.

³ Lásd például: <https://kormany.hu/hirek/minden-elet-szamit-uj-kormanyzati-tajekoztato-kampany-indul>.

⁴ Christopher McCrudden: Democracy, protests, and Covid-19. The challenge of (and for) human rights. *UK Constitutional Law Association*, 2020. június 19.

kezelésére” kiadott országos rendőrfőkapitányi rendelkezéseket, amelyek jogforrási alapjául szolgálhatnak kifejezetten romákat célzó rendészeti eljárásoknak – azzal együtt, hogy Magyarországon eddig a járvánnyal összefüggésben nem került nyilvánosságra ilyen jellegű célzott intézkedéssorozatra vonatkozó információ. És bár reméljük, hogy ez így is marad, az ártalmatlanul populistának minősíthető jogforrások aggodalomra adhatnak okot, mert – színházi analógiával élve –, ha a színpadon felbukkan egy pisztoly, számítani kell arra, hogy egy ponton majd elsül.

Fogalmak

Elsőként kezdjük a fent említett fogalmak bemutatásával. Közösben jegyzett írásunkban⁵ Kovács Szitkay Eszter részletesen ismerteti a Black Lives Matter nemzetközi társadalmi mozgalmat, amelynek célja a rasszizmus és a feketék elleni – kimondottan rendőri – erőszak felszámolása.⁶ A mozgalom elnevezése kifejezi a résztvevők tiltakozását azzal a rendőri brutalitással szemben, amely az Egyesült Államokban a fehéreknél arányaiban lényegesen több fekete ember halálát okozta.⁷ A BLM jelentősége megkerülhetetlen, egyesek szerint az amerikai nemzettudat részévé vált,⁸ és 2020-ra az Egyesült Államok talán legnagyobb mozgalmává nőtte ki magát.⁹ Praktikus követelésként a BLM-mozgalom részeként fogalmazódott meg a *Defund Police* szlogen is. Az elképzelések szerint a rendőrség és a börtönök büdzsáját csökkenteni kell, az ezáltal felszabadult pénzügyi keretet pedig azokhoz a közösségi szolgáltatásokhoz kell átcsoportosítani, amelyek a lakhatással, a foglalkoztatással, az egészségüggyel, az oktatással és más létfontosságú

⁵ Kovács Szitkay Eszter – Lőrincz Viktor – Pap András László: A pandémia és a strukturális (jog)egyenlőtlenség összefüggéseinek jogi és társadalmi értelmezési keretei. In Gárdos-Orosz Fruzsina – Lőrincz Viktor (szerk.): *Jogi diagnózisok. A COVID-19-világjárvány hatásai a jogrendszerre*. Budapest, L'Harmattan, 2020a. Lásd még Kovács Szitkay Eszter – Lőrincz Viktor – Pap András László: Pandémia és strukturális (jog)egyenlőtlenség. Jogi és társadalmi értelmezési keretek. *MTA Law Working Papers*, (2020b), 35.; Kovács Szitkay Eszter: A Black Lives Matter-mozgalom és a közösségi rendészet. *Magyar Rendészet*, 21. (2021), 2. (Megjelenés alatt.)

⁶ Chase Garrett: The early history of the Black Lives Matter movement, and the implications thereof. *Nevada Law Journal*, 18. (2018), 3. 1091–1112; Encyclopaedia Britannica: *Black Lives Matter* (2020).

⁷ Encyclopaedia Britannica (2020): i. m.

⁸ Tabitha Bonilla – Alvin B. Tillery: Which identity frames boost support for and mobilization in the #BlackLivesMatter movement? An experimental test. *American Political Science Review*, 114. (2020), 4. 947–962.

⁹ Quoc Trung Bui Buchanan – Jugal K. Patel: Black Lives Matter may be the largest movement in US history. *The New York Times*, 2020. július 3.

ügyekkel foglalkoznak¹⁰ – és a koronavírus-járvány alatt éppen a fenti területekre fordítható büdzsé csökkent.

A BLM ellentétéként jelent meg az *All Lives Matter* jelmondat,¹¹ amely a színvakság hívószavával, általános humanista ideálokra hivatkozva (mint hogy az ember egy fajba tartozik) elutasítja az etnicitás relevanciáját¹² – bár a kritikusai szerint a „színvak rasszizmus” jegyében.¹³ Egy másik ellen-BLM-jelszó és -mozgalom a *Blue Lives Matter*, amely a figyelmet a rendőrök sérelmére elkövetett bűncselekményekre összpontosítja, egyenesen gyűlölet-bűncselekmény áldozataiként mutatva be őket.¹⁴

Aktivisták körében emellett Európában megfogalmazódott a Roma Lives Matter szlogen is, amely egyfelől szolidaritást fejez ki az amerikai fekete közösséggel, másfelől rávilágít az európai romák helyzetére.¹⁵

Pandémia és rasszista (?) rendészet

Ellentétben az Egyesült Államokkal, Európában (nyugaton is, de leginkább Kelet-Közép-Európában)¹⁶ megjelentek a kifejezetten romákat célzó aránytalan rendészeti, esetenként katonai intézkedések, amelyek kiegészültek egy olyan politikai narratívával, amely szerint a romák egészségügyi és a vírussal összefüggő biztonsági fenyegetést jelentenek.¹⁷ A European Roma Rights Center elemzése kimutatta, hogy a romák Európa-szerte kiemelt és célzott rendészeti fellépéssel

¹⁰ Sam Levin: The movement to defund police has won historic victories across the US. What's next? *The Guardian*, 2020. augusztus 15.

¹¹ Paxton K. Baker: Why saying „All lives matter” misses the big picture. *CNN Opinion*, 2020. június 23.

¹² John Tawa – Ruqian Ma – Shinji Katsumoto: „All Lives Matter”. The cost of colorblind racial attitudes in diverse social networks. *Race and Social Problems*, 8. (2016), 2. 196–208.

¹³ Nikita Carney: All lives matter, but so does race. Black Lives Matter and the evolving role of social media. *Humanity & Society*, 40. (2016), 2. 180–199.

¹⁴ Christopher E. Smith: Blue Lives Matter versus Black Lives Matter. Beneficial social policies as the path away from punitive rhetoric and harm. *Vermont Law Review*, 44. (2020), 3. 463–491; Frank Rudy Cooper: Cop fragility and Blue Lives Matter. *University of Illinois Law Review*, (2020), 2. 624.

¹⁵ Brigitta Balogh – Colin Clark: Why Roma, Gypsies and Travellers need to support the Black Lives Matter Movement. *Travellers Times*, 2020. június 12.; Swain Uber: Roma Lives Matter: Bulgarian Roma killed for „Possession of Pesticides”. *ERRC*, 2017. április 21.

¹⁶ Lásd például Jonathan Lee: Police are using the COVID-19 pandemic as an excuse to abuse Roma. *Aljazeera*, 2020. május 14.

¹⁷ Margareta Matache – Jacqueline Bhabha: Anti-Roma racism is spiraling during COVID-19 pandemic. *Health Human Rights*, 22. (2020), 1. 379–382, Naomi K. Seiler et al.: The risks of criminalizing COVID-19 exposure. Lessons from HIV. *Human Rights Brief*, 24. (2020), 1.

találkoztak a járványügyi hatósági intézkedések égisze alatt.¹⁸ A rendőri brutalitás kilakoltatással, esetenként militarizált karanténokkal¹⁹ és a járvány terjedésére is vonatkozó bünbakképző rasszista retorikával (és közben a megfelelő egészségügyi szolgáltatásokhoz és a gazdasági mentőcsomaghoz való érdemi hozzáférés elmaradásával) párosult.²⁰ A jelentős roma népességnek otthont adó, 70 ezer lakosú bulgáriai Jambol városát két hétre teljesen lezárták, és a roma városrészeire háromezer liter fertőtlenítőszert szórtak helikopterről. Az ország roma fővárosának nevezett moldovai Soroca lezárásában és ellenőrzésében a rendőrség mellett a hadsereg és a légierő is részt vett. Szlovákiában öt roma települést zártak le, és volt olyan polgármester, aki a miniszterelnöknek írt levélben az intézkedések valamennyi roma többségű településre történő kiterjesztését kérte. Boris Kollár házelnök a humanitárius krízis megoldására azt javasolta, hogy a 700 ezer szlovákiai romát telepítsék át az Egyesült Királyságba.²¹ A rendőri fellépés mögött gyakran állt például olyan vélemény, hogy a romák számára a családi ünnepek, így a húsvét fontosabb, mint a közegészségügyi szabályok,²² és általában nem várható el tőlük a szabályok betartása.²³

Multikulturális közösségek rendszete és a jó szándékú populizmus

Egy korábbi írásomban²⁴ a nemzetiségi törvény prizmáján keresztül vizsgáltam a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről szóló 27/2011. (XII. 30.) és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK utasításokat, valamint az előbbihez kapcsolódó (2012. január 19-én kelt) 29000/126311/2012 ált. számú módszertani útmutatót, és amellet érveltem, hogy létezik a jog-

¹⁸ Bernard Rorke – Jonathan Lee: *Roma rights in the time of Covid*. Brussels, ERRC, 2020; Maria Cheng – Teodora Barzakova: Some European officials use virus as a cover to target Roma. *AP News*, 2020. október 15.; European Commission: *Overview of the impact of Coronavirus measures on the marginalised Roma communities in the EU* (2020. április 23.).

¹⁹ Cristine Sudbrock – Isabela Mihalache: Roma part of #BlackLivesMatter. *The Brussels Times*, 2020. július 9.

²⁰ Lásd még erről Kovács Szitkay Eszter említett elemzéseit. Kovács Szitkay – Lőrincz – Pap (2020a): i. m.; Kovács Szitkay (2021): i. m.

²¹ Rorke–Lee (2020): i. m. 2020.

²² Péter Berta: Ethnicizing a pandemic. COVID-19, culture blaming, and Romanian Roma. *Society for Romanian Studies Newsletter*, 42. (2020), 1. 1–7.

²³ Matache–Bhabha (2020): i. m.

²⁴ Pap András László: Jószándékú jogalkotói populizmus a rendészeti jogban. *Magyar Rendészet*, 20. (2020), 3. 179–195.

forrásoknak olyan értelmezése, amely megfeleltethető a populista jogalkotás fogalmi elemeinek.

Az alapvetően a roma-rendőr kapcsolattartásra kijelölt kisebbségi összekötőket (és munkacsoportokat) megszólító jogforrások célcsoportja (már a zavarosságig) összetett: az „eltérő, multikulturális közösség” magában foglalja az idegenrendészeti vagy menekültügyi eljárás alatt álló harmadik országbeli állampolgárokat, az „illegális migráció okán az adott területen megjelenő, addig ismeretlen népcsoportokhoz tartozó személyeket”; továbbá a „többségitől eltérő kulturális jegyekkel, magatartási-viselkedési mintákkal, értékrenddel jellemezhető, etnikai, vallási vagy egyéb csoportok, közösségek” tagjait (ez utóbbiak nyelvtani értelmezés szerint leginkább a „bevándorolt”, az ország területén jogszerűen, tartósan vagy huzamos ideig tartózkodó személyek, illetve őshonos nemzeti kisebbségek), és a roma nemzetiséget/kisebbséget.

A tárgyi hatály vonatkozásában a jogforrásokban két szakpolitikai célkitűzés és filozófia különíthető el – és a kettő sajnos reflektálatlanul keveredik. Célozhatják elvileg azt, amikor az elkövetőknek a hazaitól eltérő kulturális háttere a viktimizáció forrása.²⁵ A nevesített tényállások és általában a jogforrások szövegezése alapján ugyanakkor leginkább az tekinthető tényleges célnak, hogy feltérképezhető legyen a potenciális elkövetői kör, amikor a közösséghez tartozás a bűnelkövetés szempontjából releváns, tehát amikor a jogsértésnek kulturális okai vannak. Ugyanakkor sem a közbeszéd, a jogvédő civil szervezetek, közösségi reprezentánsok, sem a szakpolitika, sem a rendészettudomány nem szolgáltat forrásokat arra vonatkozóan, hogy ez milyen konkrét bűncselekmény esetében lehet releváns kihívás a magyar rendészet számára.

Az „idegenrendészeti vagy menekültügyi eljárás alatt álló harmadik országbeli állampolgárok, illetve az illegális migráció okán az adott területen megjelenő, addig ismeretlen népcsoportokhoz tartozó személyek” vonatkozásában az eljárások és az őrizet során indokolt az eljárás alá vontak sajátos kulturális hátterével tisztában lenni az érintett rendészeti szakembereknek, hiszen itt valamilyen idegenrendészeti intézkedés összefüggésében merül fel a jogforrások alkalmazása. Az eljárás alá vont személyek viselkedésének megértéséhez, modellezéséhez minden bizonnyal hasznos lehet (az esetek túlnyomó többségében vélelmezhetően valóban a hazaitól eltérő kulturális normákat is követő, többnyire távoli országból érkező) külföldiek kulturális hátterének ismerete. Nincs ugyanakkor

²⁵ Ez utóbbi kétféleképpen jelenhet meg. Egyrészt a kisebbségi csoporton belüli viktimizáció esetében, amikor a csoport kulturális normái nincsenek összhangban a magyar társadalom és a büntető törvénykönyv szabályaival. Gondolhatunk például a becsmérlés-bűncselekményekre vagy a nőinemiszerző-csonkítás eseteire. A másik eset az, amikor a többségi társadalom tagjai állnak az elkövetői oldalon, és a sajátos kulturális hátterű áldozatok éppen e minőségéből fakadóan lesznek például gyűlölet-bűncselekmények áldozatai.

arra vonatkozó szakmai anyag, hogy a hazai bevándorolt, vagy akár a nemzetiségi törvény által elismert 12 nem roma nemzetiség tagja által, vagy más nemzeti-etnikai kisebbségi csoporton belül elkövetett, kulturális okokra visszavezethető konfliktusok releváns rendészeti feladatot jelentenek. A(z illegális) bevándorlókhoz köthető (életszerűen, bár nem nevesítetten: iszlám) terrorizmus megjelenik a jogforrásokban, de praktikusán a multikulturalizmus értelmezési tartományában nem releváns rendészeti kihívás Magyarországon. Úgy tűnik, a konceptualizáció alapján a jogforrások leginkább tehát a „romák mint eltérő kultúrájú közösség” és a rendészet kapcsolatára, azon belül is a roma közösség tagjainak kulturális sajátosságaiból fakadó potenciális normasértéseinek (azaz a „cigánybűnözés”) kezelésére irányulnak.

Nem állítom, hogy ténylegesen ez lett volna a főkapitányi utasítások dogmatikai alapja (mert a rendészeti és jogtudományi elemzések premisszája az, hogy létezik ilyen): a megítélésem szerint alapvetően jó szándékú fenti jogalkotás sokkal inkább annak a következménye, hogy a magyarországi roma közösség közjogi megjelenítése a nemzetiségi törvényben és a roma integrációs dokumentumokban inkoherens és inkonzisztens módon történt, amikor a kulturális identitás letéteményeseként meghatározott kisebbségi-nemzetiségi önkormányzatokat a jogalkotó becsatornázza a társadalmi integráció közpolitikai intézményrendszerébe, ahol azok természetes és adekvát intézményi partnerei lesznek a rendészeti szerveknek a jogkövetésre nevelési, bűnmegelőzési, bűnüldözési és büntetés-végrehajtási együttműködés során is.

Az összetett társadalmi folyamatokat leegyszerűsítő formában értelmező, a „szegénység kultúráját” kanonizáló szemlélet ugyan nem használja a szélső-jobboldal politikai kommunikációja által lefoglalt „cigánybűnözés” fogalmát, de különböző jogforrások és kormányzati dokumentumok a roma közösséget lényegében ennek megfeleltethető, kriminológiai (és nem kriminalisztikai) értelemben esszencialista, az „új rasszizmus”, illetve a kulturalizmus fogalmához köthető megközelítésben azonosítják.²⁶

Az is lehet, hogy a társadalmi progresszió eszméjétől vezérelve a jogalkotó és a kormányzat végső soron csak átültetett néhány olyan dokumentumot és retorikát, amely a hazaitól jelentősen különböző, de legalábbis a hazai roma közösségre vonatkoztatva inadekvát, alapvetően a bevándorlásra épült, nyugat-európai multikulturalizmus környezetében született. Ilyen például az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által szövegezett Európai Rendőretikai Kódex²⁷ vagy

²⁶ Erről bővebben és konkrétan lásd Pap (2020): i. m.

²⁷ Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics. Council of Europe, Committee of Ministers. 19 2001, 8. pont.

az EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosa által kiadott Ljubljanoi útmutató a sokszínű társadalmak integrálásához.²⁸

Korábbi írásom konklúziója az volt, hogy itt nem a klasszikus büntető populizmusban kulcsszerepet játszó, az „igazi népet” reprezentáló választói többség vélt vagy valós elvárásainak való megfelelés a cél, hanem a nemzetközi diplomácia a tetszelgés, a „*virtue signalling*” releváns véleményközössége. Másrészt nem is a társadalmi kontroll kiterjesztése a közpolitikai eszköz, csupán egy olcsó (tényleges, politikai és közpolitikai költségekkel nemigen járó), közpolitikailag leginkább üres kirakatszabályozásról van szó – legalábbis amennyiben a jogforrásokban megfogalmazott multikulturalizmus fogalmi keretében próbáljuk értelmezni. Azt próbáltam ugyanakkor igazolni, hogy a jó szándékúnak feltételezett jogalkotás is problematikus (még akkor is, ha egyébként összhangban áll a nemzetiségi törvény filozófiájával, és ha a jogforrások keretében nevesített intézkedések, például iskolátogatások, bűnmegelőzési vagy egyéb közösségi programok hasznosak, helyesek és fenntartások nélkül támogathatóak): az inadekvát, irreleváns jogalkotás ugyanis a jogrendszer koherenciáját sérti, a jogi norma elértéktelenedését eredményezheti, így végső soron sérti a jogállamiság alkotmányos előírását.

Zárógondolatok: Pandóra szelencéje

A koronavírussal összefüggésben megjelenő romaellenes retorika és célzott rendőri fellépés önmagában is aggasztó, de további veszélyeket hordozhat, ha epidemiológiai érveléssel, a kulturális okokból fakadó járványügyi szabálysértések formájában a „cigánybűnözés” elleni fellépés új kriminológiai és kriminalisztikai alapjait teremti meg. A rendészeti populizmus ugyanis olyan, mint Pandóra szelencéje: ha jó szándékú konstrukciókkal nyitják is fel, a következmények könnyen irányíthatatlanná válnak.

²⁸ EBESZ: Biztonság és rendészet, 46. cikk. In *Ljubljanoi útmutató a sokszínű társadalmak integrálásához és magyarázó megjegyzések*. Hága, EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosa, 2012. Lásd még EBESZ: *Cselekvési Terv a romák és szintók helyzetének javításáról az EBESZ-térségben 2003*. Bécs, EBESZ, 2003.

Irodalomjegyzék

- Baker, Paxton K.: Why saying „All lives matter” misses the big picture. *CNN Opinion*, 2020. június 23. Online: <https://edition.cnn.com/2020/06/23/opinions/all-lives-matter-misses-the-big-picture-baker/index.html>
- Balogh, Brigitta – Colin Clark: Why Roma, Gypsies and Travellers need to support the Black Lives Matter movement. *Travellers Times*, 2020. június 12. Online: www.travellerstimes.org.uk/features/why-roma-gypsies-and-travellers-need-support-black-lives-matter-movement
- Berta, Péter: Ethnicizing a pandemic. COVID-19, culture blaming, and Romanian Roma. *Society for Romanian Studies Newsletter*, 42. (2020), 1. 1–7.
- Bonilla, Tabitha – Alvin B. Tillery: Which identity frames boost support for and mobilization in the #BlackLivesMatter movement? An experimental test. *American Political Science Review*, 114. (2020), 4. 947–962. Online: <https://doi.org/10.1017/S0003055420000544>
- Buchanan, Quoc Trung Bui – Jugal K. Patel: Black Lives Matter may be the largest movement in US history. *The New York Times*, 2020. július 3. Online: www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html
- Carney, Nikita: All lives matter, but so does race. Black Lives Matter and the evolving role of social media. *Humanity & Society*, 40. (2016), 2. 180–199. Online: <https://doi.org/10.1177/0160597616643868>
- Cheng, Maria – Teodora Barzakova: Some European officials use virus as a cover to target Roma. *AP News*, 2020. október 15. Online: <https://apnews.com/article/virus-outbreak-pandemics-police-discrimination-eastern-europe-2cbcd5ee070578b73b1bc35ebdb426e>
- Cooper, Frank Rudy: Cop fragility and Blue Lives Matter. *University of Illinois Law Review*, (2020), 2. 621–662.
- EBESZ: *Cselekvési Terv a romák és szintók helyzetének javításáról az EBESZ-társágban 2003*. Bécs, EBESZ, 2003. Online: www.osce.org/hu/node/289966?download=true
- EBESZ: Biztonság és rendészet, 46. cikk. In *Ljubljana útmutató a sokszínű társadalmak integrálásához és magyarázó megjegyzések*. Hága, EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosa, 2012. Online: www.osce.org/hu/hcnm/110502?download=true
- Encyclopaedia Britannica: *Black Lives Matter* (2020). Online: www.britannica.com/topic/Black-Lives-Matter
- ERRC Report: *Roma rights in the time of Covid*. Brussels, ERRC, 2020. Online: www.errc.org/uploads/upload_en/file/5265_file1_roma-rights-in-the-time-of-covid..pdf
- European Commission: *Overview of the impact of Coronavirus measures on the marginalised Roma communities in the EU* (2020. április 23.). Online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/overview_of_covid19_and_roma_-_impact_-_measures_-_priorities_for_funding_-_23_04_2020.docx.pdf
- Garrett, Chase: The early history of the Black Lives Matter movement, and the implications thereof. *Nevada Law Journal*, 18. (2018), 3. 1091–1112. Online: <https://scholars.law.unlv.edu/nlj/vol18/iss3/11>
- Kovács Szitkay Eszter: A Black Lives Matter-mozgalom és a közösségi rendészet. *Magyar Rendészet*, 21. (2021), 2. (Megjelenés alatt.)
- Kovács Szitkay Eszter – Lőrincz Viktor – Pap András László: A pandémia és a strukturális (jog)egyenlőtlenség összefüggéseinek jogi és társadalmi értelmezési keretei. In Gárdos-Orosz Fruzsina – Lőrincz Viktor (szerk.): *Jogi diagnózisok. A COVID–19-világjárvány hatásai a jogrendszerre*. Budapest, L'Harmattan, 2020a.

- Kovács Szitkay Eszter – Lőrincz Viktor – Pap András László: Pandémia és strukturális (jog)egyenlőtlenség; jogi és társadalmi értelmezési keretek. *MTA Law Working Papers*, (2020b), 35. Online: <http://real.mtak.hu/119001/1/Kovacs-Lorincz-Pap.pdf>
- Lee, Jonathan: Police are using the COVID-19 pandemic as an excuse to abuse Roma. *Aljazeera*, 2020. május 14. Online: www.aljazeera.com/opinions/2020/5/14/police-are-using-the-covid-19-pandemic-as-an-excuse-to-abuse-roma/
- Levin, Sam: The movement to defund police has won historic victories across the US. What's next? *The Guardian*, 2020. augusztus 15. Online: www.theguardian.com/us-news/2020/aug/15/defund-police-movement-us-victories-what-next
- Matache, Margareta – Jacqueline Bhabha: Anti-Roma racism is spiraling during COVID-19 pandemic. *Health Human Rights*, 22. (2020), 1. 379–382.
- McCrudden, Christopher: Democracy, protests, and Covid-19. The challenge of (and for) human rights. *UK Constitutional Law Association*, 2020. június 19. Online: <https://ukconstitutionallaw.org/2020/06/19/christopher-mccrudden-democracy-protests-and-covid-19-the-challenge-of-and-for-human-rights>
- Pap András László: Jószándékú jogalkotói populizmus a rendészeti jogban. *Magyar Rendészet*, 20. (2020), 3. 179–195. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.11>
- Rorke, Bernard – Jonathan Lee: *Roma rights in the time of Covid*. Brussels, ERRC, 2020. Online: www.errc.org/uploads/upload_en/file/5265_file1_roma-rights-in-the-time-of-covid..pdf
- Seiler, Naomi K. – Anya Vanecek – Claire Heyison – Katherine Horton: The risks of criminalizing COVID-19 exposure. Lessons from HIV. *Human Rights Brief*, 24. (2020), 1. Online: <https://digitalcommons.wcl.american.edu/hrbrief/vol24/iss1/3>
- Smith, Christopher E.: Blue Lives Matter versus Black Lives Matter. Beneficial social policies as the path away from punitive rhetoric and harm. *Vermont Law Review*, 44. (2020), 3. 463–491.
- Sudbrock, Cristine – Isabela Mihalache: Roma part of #BlackLivesMatter. *The Brussels Times*, 2020. július 9. Online: www.brusselstimes.com/opinion/120784/roma-part-of-blacklivesmatter
- Tawa, John – Ruqian Ma – Shinji Katsumoto: „All Lives Matter”. The cost of colorblind racial attitudes in diverse social networks. *Race and Social Problems*, 8. (2016), 2. 196–208. Online: <https://doi.org/10.1007/s12552-016-9171-z>
- Uber, Swain: Roma Lives Matter: Bulgarian Roma killed for „Possession of Pesticides”. *ERRC*, 2017. április 21. Online: www.errc.org/news/roma-lives-matter-bulgarian-rom-killed-for-possession-of-pesticides